

11og. 326

Sprawozdanie

Komisji przemysłowej o petycji Centralnego Związku galicyjskiego przemysłu fabrycznego we Lwowie w sprawach finansowej pomocy kraju dla przemysłu.

Wysoki Sejmie!

Centralny Związek galicyjskiego przemysłu fabrycznego, młoda instytucja samopomocy krajowej przemysłowej, prowadzona dzielnie, pomysłowo, fachowo, ruchliwa, w krótkim czasie stała się istotnie centralnym organem większego w kraju przemysłu; niesie inicjatywę, radę, pomoc, obronę prawną, wszelakie patronizowanie przemysłu krajowego. Żywe zetknięcie się z wielką częścią większych, śmielszych przedsiębiorstw przemysłowych, podjęta organizacja przemysłu, wieloraka obrona przemysłu wobec polityki państwowej, fiskalizmu, polityki taryfowej, w sprawach cłowych, w sprawach dostaw publicznych, dały Centralnemu Związkowi galicyjskiego przemysłu fabrycznego sposobność poznania jego potrzeb, jego warunków bytu. To też pomimo krótkiej działalności tego Związku, może on się już pochlubić rezultatami.

Centralny Związek stał się czynnikiem inicjatywy i ruchu na polu uprzemysłowienia kraju, przyczynił się niezawodnie do pobudzenia przedsiębiorczości przemysłowej, do podniesienia się śmielszych dążeń. Wystąpił też w roku bieżącym wobec Wysokiego Sejmu z orędownictwem w szeregu spraw przemysłowych na podstawie doświadczeń zebranych.

W petycji „w sprawach finansowej pomocy kraju dla przemysłu“ przychodzi z następującymi wnioskami:

„Wysoki Sejm raczy jeszcze w ciągu tej sesji uchwalić:

1. Upoważnienie, udzielone Wydziałowi krajowemu uchwałą z dnia 29. października 1903 do zawarcia umowy z Bankiem krajowym o udzielanie zaliczek do wysokości 1,000.000 K na poczet przyszłych rocznych dotacyj krajowych na krajowy fundusz przemysłowy — rozszerza się do kwoty 3,000.000 K.

2. Wzywa się Wydział krajowy, by już na przyszłej sesji sejmowej przedstawił wnioski w sprawie założenia Banku przemysłowego.

3. Wzywa się Wydział krajowy, by kwotę, którą w krajowym funduszu przemysłowym co roku będzie dysponował, dzielił na dwie odrębne części — jedną przeznaczoną na rozpozyczenie między większą liczbę przedsiębiorstw mniejszych i średnich w drobniejszych sumach, drugą przeznaczoną na pomoc dla kilku przedsiębiorstw większych w znacznie większych kwotach.

4. Wzywa się Wydział krajowy, by do najbliższej sesji sejmowej ułożył z pomocą krajowej Komisji dla spraw przemysłowych systematyczny plan pomocy finansowej dla przemysłu z uwzględnieniem ogólnych potrzeb gospodarczych kraju, jego szczególnych warunków ekonomicznych i konjunktury światowej.

Przy tej sposobności należy wziąć pod rozwagę jakimi szczególnymi środkami i w jakich gałęziach przemysłu ułatwiać należy zakładanie filii fabrycznych w Galicyi przez przedsiębiorstwa obce oraz częściowe przekształcenie skupionego w poszczególnych miejscowościach przemysłu domowego i rękodzielniczego na fabryczny, względnie na pół fabryczny, pół domowy.

Z wyników tych prac należy zdać sprawę na najbliższej sesji sejmowej.

5. Wzywa się Wydział krajowy, by na najbliższej sesji sejmowej przedłożył projekt rozszerzenia ustawy z roku 1903 o uwolnieniu przedsiębiorstw przemysłowych od dodatków autonomicznych do podatków na niektóre nieobjęte tą ustawą gałęzie i typy przemysłu — z uwzględnieniem wyników prac nad planem systematycznym finansowej pomocy kraju dla przemysłu oraz z uwzględnieniem tych istniejących już a nieobjętych ustawą z r. 1903 przedsiębiorstw, które potrzebują takiego uwzględnienia i na nie zasługują“.

Centralny Związek przemysłu fabrycznego motywuje swoje warunki następującymi uwagami. Konstatuje przede wszystkim budzącego się ducha przedsiębiorczości prywatnej, przyrost sił fachowych, technicznych, przygotowanych komercyjnie, ruch na polu przemysłu, i — wielkie szukanie za kapitałem, któryby tym ludziom, tym siłom dał możliwość ulepszenia, rozwinięcia mnóstwa przedsiębiorstw małych, powołanie do życia nowych. Takich zdrowych, dojrzałych do lepszego rozwoju przedsiębiorstw jest mnóstwo. Po wyłączeniu pomysłów dyletanckich, nieracjonalnych, niezdrowych, — są całe szeregi zdrowych, racjonalnych, zdolnych podnieść produkcję kraju, zająć tysiące rąk, wstrzymać emigrację, podnieść wszystkie stosunki ekonomiczne kraju. Poparte, zasilone stałyby się dobrodziejstwem kraju. Ale marnieją w braku kapitału.

„Usiłowania przedsiębrane przez Związek fabryczny, by w braku instytucji racjonalnie finansującej przedsiębiorstwa przemysłowe, zebrać dla owych zdrowych projektów kapitały prywatne, przeważnie nie przyniosły owoców i przyniesie nie mogły, bo jedynie (i tak przeważnie było dotąd gdzie indziej), potężna instytucja finansowa może na szerszą skalę podjąć ze skutkiem funkcję ekonomiczną kupienia rozprószonych kapitałów w grupy i wiązania ich z przemysłem“.

Otóż jeżeli rosnący kapitał w ludziach przysposobionych, fachowych, tysiące rąk gotowych do pracy — prąd uświadomienia w szerokich masach, że jest obowiązkiem społeczeństwa przez konsumpcję krajowych wyrobów rugować nawałę obcego importu, ssącego wiek przeszło kraj i społeczeństwo na rzecz przemysłowych krajów, — jeżeli to wszystko nie ma zmarnieć, to potrzebną jest intensywniejsza akcja zbiorowa kraju, ażeby tym prądom dać realny grunt, tej przedsiębiorczości i pracy, tym rąk tysiącom dać zajęcie i pole pracy i zarobku.

Prócz budzącej się krajowej przedsiębiorczości konstatuje Związek możliwość przyciągnięcia przedsiębiorców pozakrajowych, przede wszystkim z innych dzielnic polskich, o przemysle rozwiniętym, a nadto możliwość zakładania filij i przedsiębiorstw samodzielnych w kraju naszym przez obcy przemysł, rodzaju „kolonizacji przemysłowej“, pepinier przemysłu, — gdyby krajowa polityka ekonomiczna i przemysłowa znalazła i zorganizowała środki zachęty i poparcia takich usiłowań.

Centralny Związek przemysłowy nie proponuje środków nowych i nieznanych nawet w nieśmiałej polityce przemysłowej kraju, — wymaga jeno na wszystkich polach akcji intensywniejszej, śmielszego, wydatniejszego użycia tych środków.

Więc domaga się rozszerzenia ustawy krajowej o ulgach w podatkach nie państwowych na gałęzie przemysłu, które obecnie z tych ulg korzystać nie mogą, a na nie zasługują.

Konstatuje w dotychczasowej akcji finansowej kraju, chociaż tak niedostatecznej, jeszcze rozpraszanie się w skutek braku planu, przewodniej myśli i domaga się planu, akcji samowiednej, celowej.

Domaga się, zgodnie z tymi, co w sprawie przemysłu w kraju naszym działali, dążenia do wytworzenia większego i wielkiego przemysłu, wyzyskania starych siedzib przemysłu domowego i rękodzielniczego, w których żyje przemysłowa tradycja, dziedziczna zręczność, a szereg rąk bez zajęcia, częścią przez organizację nakładczą, handlową, podniesienie techniczne, wprowadzenie warsztatów i narzędzi postępowych, zasilenie pomocą finansową, organizacją zbytu, dostaw, częścią przez powoływanie do życia w tych centrach przemysłu domowego — przemysłu fabrycznego. Domaga się więc by się nie rozpraszać a koncentrować dla wytworzenia wielkiego przemysłu.

Domaga się przede wszystkim pomocy finansowej, kredytu przemysłowego, podniesienia krajowego funduszu przemysłowego, powołania do życia odrębnego banku przemysłowego. W otworzeniu takiego banku, widzi możliwość zorganizowania, łączenia drobnych źródeł kapitału prywa-

tnego w wielkie zasoby, któreby można skierować do przemysłu zwłaszcza do wielkiego przemysłu.

Gdy myśl ta jest w zupełności odtworzeniem dążeń, jakie znalazły zupełne poparcie sejmowej Komisji przemysłowej a chociaż zmodyfikowane, stały się poleceniem Wysokiego Sejmu i są przedmiotem badań, przypomnienie ich może tylko pobudzić do dalszych dochodzeń i ewentualnych wniosków.

Gdy jednak realizacja banku przemysłowego wymaga pewnego czasu, domaga się petycyja Centralnego Związku krajowego przemysłu fabrycznego rychlejszej realizacji funduszu przemysłowego przez wydatniejsze zaliczenie funduszowi przemysłowemu przez Bank krajowy na poczet nowej dotacji funduszu przemysłowego. Petycyja proponuje w miejsce zeszłorocznej uchwały sejmowej, dopuszczającej zaliczkę Banku krajowego w czterech równych ratach po 250.000 K. więc do wysokości jednego miliona, — podniesienie tej zaliczki do wysokości 3 milionów.

Otóż nieulega wątpliwości, że akcyja w kierunku podniesienia funduszu przemysłowego, podjęta w roku zeszłym przez Wysoki Sejm, uchwala podnosząca w zasadzie dotację tego funduszu do 5 milionów za pomocą rocznej dotacji po 100 000 K przez lat 35, i zrealizowanie w ciągu lat czterech w drodze zaliczek bankowych jednego miliona, okazała się niedostateczną; owa cyfra 5 milionów przy dzisiejszej ugodzie z Bankiem nie jest do zrealizowania przed połową wieku.

Tymczasem potrzeby się piętrzą, już dziś nie stoją w żadnym stosunku do środków jakie są do dyspozycji.

Na rok 1905 będzie miał fundusz przemysłowy do dyspozycji:

dotacji przemysłowej	100.000 K
zwrotu pożyczek z procentami około	200.000 "
zaliczki Banku krajowego	250.000 "
Razem	550.000 K

Tymczasem 73 podań o pożyczki z funduszu przemysłowego, które po dzień 1. października r. b. wpłynęły do Wydziału krajowego:

doprasza się o pożyczki:

na przemysł tkacki	1,267.000 K
" " skórnym	39.000 "
" " drzewny	139.000 "
" " metalowy	130.000 "
" " keramiczny	265.000 "
" " chemiczny	507.000 "
inne przemysły	320.000 "
Razem	2,667.000 K

Fundusz przemysłowy w najlepszym razie nie zdołałby zaspokoić jednej piątej części. Odliczając z żądanej sumy tylko trzecią część jako zasługującą na uwzględnienie, pesymizm również nieczem nieusprawiedliwiony, potrzebaby prawie dwa razy tyle do dyspozycji, ile fundusz przemysłowy będzie miał do rozporządzenia.

O większej akcyi, o przyjęciu w pomoc wielkiemu przemysłowi, który wymagałby w poszczególnych wypadkach kwot, równających się nieledwie całej rozporządzałnej na wszystkie cele sumie, — nie może być mowy. Do reguły też należy, że większe żądane kwoty są z powodu swej wysokości *a limine* odrzucane, chociażby wszelkie techniczne i finansowe orzeczenia krajową użyteczność fabryki, jej zasługiwanie na krajową pomoc i zupełne kredytowe bezpieczeństwo udowodniały.

Co gorsze: pragnąc obdzielić skąpymi środkami jakie są do rozporządzenia, jak największą sumę patentów, fundusz przemysłowy obcina żądania, nie może zaspokoić całej potrzeby, spełnia tylko połowicznie swoje zadanie, uniemożliwia rozwinięcie się danego przedsiębiorstwa. A zdarza się nieraz, że połowicznie przyznana pomoc, równa się jej zmarnowaniu, zostanie bowiem użytą na częściową sanację finansowych stosunków, częściowe melioracje, i przedsiębiorstwo na drugi dzień po otrzymaniu pożyczki z funduszu przemysłowego znajduje się bez potrzebnych inwestycji, melioracji, urządzeń budowlanych i technicznych, co najgorsze bez kapitału obrotowego.

Powiększenie więc krajowego funduszu przemysłowego staje się sprawą wręcz piękną.

Centralny Związek galicyjskiego przemysłu fabrycznego we Lwowie domaga się podniesienia zaliczki Banku krajowego dla funduszu przemysłowego do wysokości 3,000.000 K.

Sejmowa Komisya przemysłowa uznając potrzebę, chce się liczyć z trudnościami finansowymi. Potrzebę i jej wysokość uznał właściwie już w roku zeszłym Wysoki Sejm, uchwalając w zasadzie potrzebę podwyższenia funduszu przemysłowego do wysokości 5,000.000 K. Chodzi tylko o realizację tej sumy.

Należy z naciskiem podnieść, że już w roku zeszłym przy rokowaniu Wydziału krajowego z Bankiem krajowym, Zarząd tegoż Banku okazał daleko idącą gotowość przyjęcia w pomoc funduszowi przemysłowemu, a chociaż na razie ograniczono tę akcyę do zaliczenia przez lat cztery po 250.000 K, zarówno z wniosku dyr. Banku krajowego Dra Alfreda Zgórskiego o podniesieniu funduszu przemysłowego do 5,000.000, jak z przebiegu rokowań wynika, że kwestya wysokości sumy do jakiej zaliczenia Banku krajowego iść mogą, nie jest zasadniczą, ale zależy od stanu kapitałów nagromadzonych oraz różnicy stopy procentowej.

Komisyja przemysłowa przeto uważa wdrożenie dalszych rokowań z Bankiem krajowym i ewentualne podniesienie zaliczonego przez Bank krajowy kapitału na poczet dotacyi krajowego funduszu przemysłowego za wskazane. Jako granicę uważa Komisya przemysłowa na razie zaliczkę Banku krajowego do wysokości 2,000.000 w ciągu lat czterech.

Przy takiej pomocy ze strony Banku krajowego wzrósłby fundusz przemysłowy już z rokiem 1903 do wysokości przeszło 4,000.000 milionów koron.

Rachunek takiego uzupełnienia funduszu przemysłowego na razie do czterech milionów tak się przedstawia:

Uzupełnienie funduszu przemysłowego.

Stan z końcem r. 1903: 1,500.000 zarodowego majątku.

W r. 1904 dochód:

45.000 jako 3% od 1,500.000,
 3 750 3% za rok od 125.000 od Banku krajowego,
 1.500 3% od nowej raty 100.000 K za pół roku

Razem 50.250

Rozchód:

5.000 jako 4% za rok od 125.000 Banku kraj.
 7 500 2.500 " " za pół roku od dalszych 125.000.

Zostaje 42.750 majątek 1,850.000.

W roku 1905 dochód.

46.260 jako 3% od 1,500.000 + 42.000,
 7.500 3% od pożyczonych z Banku 250.000 K w r. 1904,
 3.000 " od dalszej raty 100.000 z fund. kraj.
 7.500 " od połowy nowej pożyczki Banku 500.000 K.

Razem 64.260

Rozchód:

10.000 4% od pożyczki bankowej 250.000 z r. 1904,
 10.000 " za rok od połowy nowej pożyczki 500.000,
 25.000 5.000 " za pół roku od drugiej połowy pożyczki.

Zostaje: 39.260 majątek 2,450.000 K.

W r. 1906 dochód:

47.430 3% od 1,542.000 + 39.000 K.
 22.500 " od 750.000 pożyczonych od Banku r. 1904 i 1905.
 3.000 " od dalszej raty krajowej 100.000,
 7.500 " od połowy nowej pożyczki Banku 500.000 K.

Razem 80.430

Rozchód.

	30.000	4%	od pożyczki Banku	750.000 K,
	10.000	"	od połowy nowej pożyczki	500.000 za rok,
	45.000	5.000	"	od drugiej połowy pożyczki za pół roku.
Zostaje	35.430		wysokość funduszu	3,050 000 K.

W r. 1907 dochód:

	48.480	jako 3%	od 1,581.000 + 35.000,	
	37.500	jako 3%	od wypożyczonych z Banku	1,250.000 } 1904
	3.000	jako 3%	od dalszej raty subw.	100.000 K. } 1905
	7.500	jako 3%	od połowy dalszej pożyczki	500.000 K. } 1906
Razem	96.480			

Rozchód:

	50.000	od pożyczki Banku	1,250.000,
	10.000	od połowy dalszej pożyczki	za rok,
	65.000	5.000	od drugiej połowy 500.000 za pół roku.
Zostaje	31.480		wysokość funduszu 3,750.000

W powyższym rachunku Bank kraj. pożycza w 3 latach 1905, 1906 i 1907 po 500.000 K w ratach półrocznych po 250.000 K oraz w r. 1908 250.000 K.

Z początkiem r. 1908 składałby się fundusz przemysłowy:

Z funduszu zarodowego i przyrostu 1.647.000 K
z pożyczonych z Banku krajowego 2.000 000 "
z czterech rat funduszu krajowego 400.000 "

4,047.000 K

Z rokiem 1909 posiadałby fundusz przemysłowy 4.000.000 K zarodowego kapitału i przychód własny 120.000 K z procentów. Byłby więc w stanie od r. 1909 z dotacji uchwalonej przez Wysoki Sejm w roku ubiegłym, wynoszącej przez lat 35 po 100.000 K zwracać 100.000 K rocznie przez lat 20 i opłacać procenta z własnego dochodu, licząc po 4% najwyżej 80.000 K, licząc po 4½% najwyżej 90.000 K, przy czym pozostawałaby funduszowi przemysłowemu nadwyżka własnych dochodów 30.000 do 40.000 K rocznie o które by odtąd fundusz ten wzrastał.

Nieda się zaprzeczyć że i dalej idąca zaliczka, 3 i więcej milionowa na poczet dotacji funduszu przemysłowego znajdowała by pokrycie, więc finansowo była by dopuszczalną. Inna rzecz czy kapitał ruchomy Banku krajowego byłby w stanie taką sumę przeznaczyć w jednym kierunku.

Dlatego Komisya przemysłowa ogranicza się do rezolucyi upoważniającej Wydział krajowy do zawarcia nowej ugody z Bankiem krajowym, mocą której by Bank krajowy do r. 1908 zaliczył pełne dwa miliony funduszowi przemysłowemu.

Komisya przemysłowa jednak uważa za konieczne szukanie dalszych źródeł celem podjęcia skuteczniejszej akcyi w kierunku uprzemysłowienia kraju, podniesienia przemysłowej produkcji, oddziaływania przez to na ożywienie krajowej surowej produkcji — ażeby w ten sposób podnieść produkcję w ogóle a co za tem pójdzie siłę podatkową kraju.

Komisya przemysłowa uważa więc za konieczne ażeby dążyć do podniesienia funduszu przemysłowego, który już przed dwudziestu laty wynosił 100.000 zł. czyli 200.000 kor. W tym celu zaleca do przyjęcia rezolucję w kierunku badań w tej sprawie.

Gdy jednak nie może ulegać wątpliwości, że objawy rozbudzonej już przedsiębiorczości, które znajdują wyraz w coraz żywszem ubieganiu się o pomoc finansową funduszu przemysłowego ze strony przedsiębiorstw, które już istnieją i są na drodze rozwoju, któremu tylko brak kapitału stoi na przeszkodzie, — przybrały już dotąd rozmiary przekraczające środki, którymi fundusz przemysłowy rozporządza, ba! nawet środki, którymi by rozporządzał w razie podwojenia zaliczek Banku krajowego, a nawet w razie podniesienia dotacji funduszu przemysłowego, —

gdy dalej nie może ulegać wątpliwości, że ruch rozwojowy na polu przemysłowym z całego szeregu powodów będzie się prawdopodobnie z każdym rokiem znakomicie wzmacniać, —

okazuje się konieczność szukania na innej drodze większych kapitałów przeznaczonych na kredyt przemysłowy we wszystkich jego formach.

Centralny Związek przemysłu fabrycznego z naciskiem wraca do sprawy powołania do życia osobnego Banku przemysłowego i domaga się żywszej akcyi kraju w tym kierunku.

Komisya przemysłowa, podzielając zapatrywania Związku, uważa za konieczne, ażeby Wydział krajowy akcyę tę przyspieszył i ponawia w tym kierunku zeszłoroczną rezolucyę.

Komisya przemysłowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby zbadał, które gałęzie przemysłu zasługują na korzystanie z ulg podatkowych autonomicznych a nie mogą korzystać z krajowej ustawy i przedłożył na najbliższą sesyę projekt ewentualnego rozszerzenia ustawy.

2. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby przy pomocy krajowej Komisyi dla spraw przemysłu wygotował plan systematycznej akcyi finansowej kraju, w której by, obok zaspakajania potrzeb samodzielnie zgłaszających się przemysłowców, przeznaczono wydatną pomoc na planowe powołanie do życia gałęzi przemysłu potrzebnych a możliwych w kraju.

3. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby przy pomocy krajowej Komisyi dla spraw przemysłu, oraz Centralnego Związku galicyjskiego przemysłu fabrycznego we Lwowie przeprowadził badania, pod jakimi warunkami i przy użyciu jakich środków ze strony kraju dałoby się wdrożyć większą akcyę, celem powołania do życia wielkiego przemysłu, skłonienia większych przemysłowców z poza granic kraju, (przedewszystkiem z innych dzielnic, w których rozszerzył się przemysł), ażeby zakładali filie przemysłowe, lub przenieść chcieli swoje fabryki do Galicyi. O ile akcyja ta przekraczałaby kompetencye i środki, jakie Wydział krajowy ma już dzisiaj do dyspozycyi, winien Wydział krajowy przedłożyć wnioski na najbliższą sesyę sejmową.

4. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zawarcia nowej umowy z Bankiem krajowym, mocą której Bank krajowy zaliczyłby funduszowi przemysłowemu w latach 1905, 1906 i 1907 po 500.000 K, oraz w r. 1908 250.000 K na poczet dotacyi tego funduszu przemysłowego, z tem, że fundusz przemysłowy opłacać będzie Bankowi krajowemu procent od zaliczonych sum, zaś kapitał zacznie zwracać od r. 1909 w ratach nieprzekraczających 100.000 K z dotacyi na cele przemysłowe.

5. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby uwzględniając stosunki finansowe funduszu krajowego zbadał, o ile jest możliwem podwyższenie rocznej dotacyi na fundusz przemysłowy i ewentualnie przyszedł z wnioskami.

6. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby przyspieszył przeprowadzenie badań względnie rokowań w sprawie powołania do życia przy pomocy kraju Banku przemysłowego.

Przewodniczący:

A. Lubomirski.

Sprawozdawca:

Rutowski.